

№ 6/0/9-22 [Електронний ресурс] // Верховний Суд // : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf

9. Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану: Розпорядження Голови Верховного Суду від 06.03.2022 № 1/0/9-22 [Електронний ресурс] // Верховний Суд // : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Rozp_06_03_2022.pdf

Ключові слова: цивільне судочинство, правосуддя, процесуальні строки, продовження процесуальних строків, поновлення процесуальних строків, поважні причини, зупинення судочинства, територіальна підсудність, суд, судові органи, учасник процесу, воєнний стан.

Key words: civil proceedings, justice, procedural deadlines, extension of procedural deadlines, renewal of procedural deadlines, good reasons, suspension of proceedings, territorial jurisdiction, court, judicial authorities, party to the proceeding, martial law.

ДАНИЛЕЦЬ ЛЕОНІД ВІТАЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу*

ПОШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЗВ'ЯЗКУ З ВВЕДЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ КРАЇНИ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Указу Президента України Зеленського В.О. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» на території всієї країни з 5:30 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією рф проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до діючого законодавства. Воєнний стан було введено строком на 30 діб, проте у подальшому строки його дії продовжувалися та на даний час військовий стан діяти-ме до 23 серпня 2022 року [1].

На жаль, після епідемії та введення загальнонаціонального карантину з 2020 року, кризові події на території України продовжилися та фактично розпочата війна призвела до значного ускладнення становища всієї країни та її громадян.

Не існує жодної галузі та сфери життя, яку б не зачепила війна, зокрема й здійснення правосуддя зазнало відповідного впливу обставин, які склалися на території України. Відтепер, судові процеси в Україні відбувають в умовах постійної потенційної загрози життю, здоров'ю та безпеці учасників судових процесів, працівників суду та суддів.

Працівники апарату судів та судді героїчно виконують покладені на них державою функції, адже навіть в умовах воєнного стану конституційне право людини на судовий захист не може бути обмеженим.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» правосуддя на території, на якій уведено воєнний стан, здійснюється лише судами. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється.

У зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ на територію України, веденням активних бойових дій та тимчасову окупацію окремих територій, низка судів взагалі припинила свою діяльність, територіальну підсудність судових справ, що розглядались в цих судах було змінено, а працюючі суди здійснюють свою діяльність зі значними обмеженнями, які регулюються головами судів окремо відповідними наказами та розпорядженнями, наприклад:

1. Справи, які не є невідкладними, розглядаються лише за наявності письмової згоди на це всіх учасників судового провадження.

2. У разі загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів оперативно приймаються рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом.

3. Якщо суд не припинив здійснювати судочинство, учасники судових процесів мають можливість подати заяву про відкладення розгляду справ у зв'язку з воєнними діями та/або про розгляд справ у режимі відеоконференції за допомогою будь-яких технічних засобів, зокрема власних.

4. З метою забезпечення безпеки учасників судових процесів і відвідувачів судів припиняється проведення особистого прийому громадян керівництвом суду й обмежується допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань.

Нестабільна ситуація зі здійсненням правосуддя через війну в країні створює передумови для зловживання процесуальними правами, зокрема, найбільш поширеними з них є затягування судових процесів, шляхом уникнення отримання судових повісток та інших судових документів, які надсилаються судом, а також, навмисне неотримання ухвал та рішень судів, з метою створення штучних умов для виправдання пропущених строків оскарження.

Окремо слід приділяти увагу заявам від учасників справи про відкладення розгляду справи, ретельно досліджуючи підстави для відкладення, які зазначають сторони та докази, на які при цьому посилаються.

Особливою в таких умовах видається активна роль суду у забезпеченні права на справедливий судовий розгляд та протидії зловживанню процесуальними правами з боку учасників судового процесу.

Суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість: 1) керує ходом судового процесу; 2) сприяє врегулюванню спору шляхом досягнення угоди між сторонами; 3) роз'яснює у випадку необхідності учасникам судового процесу їх процесуальні права та обов'язки, наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій; 4) сприяє учасникам судового процесу в реалізації ними прав, передбачених цим Кодексом; 5) запобігає зловживанню учасниками судового процесу їх правами та вживає заходів для виконання ними їх обов'язків (ч. 5 ст. 12 ЦПК) [2].

В умовах воєнного стану через військові дії багато осіб були вимушені покинути свої домівки, думаючи перш за все про власну безпеку та безпеку своїх близьких, зрозуміло, що всі ці фактори призводять до того, що учасники судових справ тимчасово проживаючи в іншій місцевості не мають змоги отримувати судові документи. На даний час функціонує реєстр внутрішньо переміщених осіб, відповідно до якого особи, які вимушено змінили місце проживання реєструються у такому реєстрі з відповідними адресами, за якими на даний час проживають.

Для осіб, які бажають здійснити комунікацію з судом, завжди існують альтернативні варіанти, такі як комунікація за актуальними номерами телефонів або ж поштовими адресами судів.

Проте, існують випадки, коли особи навіть в такій складній ситуації знаходять можливість вести недобросовісну діяльність та ухилення від судових процесів, учасниками яких вони є.

Для того, щоб суд мав змогу встановити контакт з такими особами, на нашу думку, слід надати працівникам апарату суду доступ до реєстру внутрішньо переміщених осіб, за яким би стало можливим з'ясування адрес та актуальних контактних даних учасників судових процесів, справи за участю яких не можуть продовжуватися через абсолютну невідомість про місцезнаходження та стан справ у учасників судового розгляду.

Адже навіть за умови таких складних часів для України, правосуддя в країні має здійснюватися та мають бути захищені в першу чергу права наших громадян та осіб, які перебувають в країні. Задля такої мети, працівники судових установ мають докласти всіх зусиль, задля того, щоб судовий розгляд справ здійснювався у відповідності до Цивільного процесуального кодексу України, а права громадян були захищені, в тому числі від зловживань такими правами іншими учасниками судових процесів.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 06.04.2022 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Ключові слова: правосуддя, судовий захист, права та інтереси осіб, суд, війна, зловживання процесуальними правами.

Key words: justice, judicial protection, rights and interests of person, court, war, abuse of procedural rights.